

УДК 81'373(477):070(485)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/97-3-38>

Олександр СТАСЮК,
orcid.org/0000-0001-9720-9991
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри германської філології та перекладу
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна) o.stasiuk@knu.ua

ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ АНТРОПОНІМІВ У ШВЕДСЬКИХ МЕДІЙНИХ ТЕКСТАХ

Статтю присвячено відтворенню українських антропонімів у шведських медійних текстах у контексті їхньої відповідності нормам української вимови та написання. Встановлено, що попри загальну тенденцію до коректного відтворення, у значній кількості випадків застосовується транслітерація імен і прізвищ за англійськими, а не шведськими правилами.

Відмінності в обох варіантах транслітерації простежуються зокрема у відтворенні таких українських звуків: [j] як «j» (у шведській традиції) або «i» (в англійській), [ж] – «zj» або «zh», [ш] – «sj» або «sh», [ч] – «tj» або «ch». При цьому використання англійської транслітерації може призводити до некоректного прочитання антропонімів шведською аудиторією. В окремих випадках спостерігається також відтворення українських антропонімів, яке відповідає транслітерації німецькою мовою, зокрема звук [ч] передається буквосполученням «tsch».

Крім цього, виявлено приклади відтворення антропонімів, які відповідають російській вимові, зокрема передавання українського звука [г] літерою «g» замість «h» та передавання українського звука [у] літерою «i» замість «y».

Наявні також помилки та непослідовності у відтворенні українських антропонімів, коли той самий антропонім відтворюється різними способами навіть у одному новинному повідомленні, що подекуди може ускладнювати розуміння змісту повідомлення. При цьому послідовне й правильне відтворення відповідно до норм української вимови та транслітерації шведською мовою спостерігається лише для найпоширеніших антропонімів, таких як ім'я та прізвище Президента України та Міністра закордонних справ України, а для менш поширених антропонімів спостерігається варіативність. Відповідно, важливим видається формування наукової й суспільної дискусії, що сприятиме коректному відтворенню українських антропонімів у шведських медіа.

Ключові слова: антропонім, відтворення антропонімів, медійний текст, транслітерація, українські антропоніми, шведська мова.

Oleksandr STASIUK,
orcid.org/0000-0001-9720-9991
PhD in Philology, Associate Professor,
Head of the Department of Germanic Philology and Translation
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine) o.stasiuk@knu.ua

TRANSLITERATION OF UKRAINIAN ANTHROPONYMS IN SWEDISH MEDIA TEXTS

The article is devoted to the transliteration of Ukrainian anthroponyms in Swedish media texts in terms of their compliance with the norms of Ukrainian pronunciation and orthography. It has been established that, despite a general tendency toward correct transliteration, in a significant number of cases personal names and surnames are transliterated according to English rather than Swedish conventions.

Differences between these two transliteration approaches are particularly evident in the representation of the following Ukrainian sounds: [j] as “j” (in Swedish tradition) or “i” (in English), [ж] as “zj” or “zh,” [ш] as “sj” or “sh,” and [ч] as “tj” or “ch.” The use of English-based transliteration may lead to incorrect pronunciation of anthroponyms by Swedish readers. Some cases consistent with German transliteration are also observed, for example, the sound [ч] being represented by the letter combination “tsch”.

In addition, it has been identified that some anthroponyms are transliterated in accordance with Russian pronunciation norms, notably the use of “g” instead of “h” for the Ukrainian sound [г], and “i” instead of “y” for the sound [у].

Errors and inconsistencies are also present in the transliteration of Ukrainian anthroponyms, with the same name sometimes appearing in different forms even within a single news report, which can hinder comprehension. At the same time, consistent and correct transliteration in accordance with Ukrainian pronunciation norms and Swedish transliteration

practices is observed primarily for the most common anthroponyms, such as the name and surname of the President of Ukraine and the Minister of Foreign Affairs of Ukraine, whereas less common names exhibit considerable variation.

Accordingly, there is a clear need to foster both scholarly and public discussion aimed at ensuring the accurate transliteration of Ukrainian anthroponyms in Swedish media.

Key words: *anthroponym, rendering of anthroponyms, media text, transliteration, Ukrainian anthroponyms, Swedish language.*

Постановка проблеми. З початком повномасштабної російсько-української війни українська тематика поширилася в медійному просторі країн Європи, зокрема Швеції. Внаслідок цього спостерігається проникнення окремих мовних елементів, пов'язаних з Україною та українською мовою, до шведського медійного дискурсу. До таких елементів належать пов'язані з Україною неологізми, реалії, топоніми та антропоніми. З огляду на це постає потреба в науковому аналізі наявних практик транслітерації українських антропонімів у шведських медійних текстах.

Аналіз досліджень. На сьогодні відсутні наукові праці, які б розглядали відтворення українських антропонімів шведською мовою. Водночас досліджувалося відтворення українських антропонімів іншими мовами. Зокрема інтерес до питань відтворення українських власних назв (антропонімів і топонімів) іноземними мовами виник одразу після здобуття Україною незалежності, результатом чого стало проведення окремої наукової конференції з цього питання та видання збірника, що містив дослідження на матеріалі насамперед англійської та німецької, а також низки інших європейських мов (Відтворення українських власних назв (антропонімів і топонімів) іноземними мовами, 1995). Згодом до питань відтворення антропонімів в англійській та німецькій мовах зверталися зокрема такі українські перекладознавці, як А. Гудманян та Н. Любчук (Гудманян, 2000; Любчук, 2018).

Інтерес до потреби коректного відтворення українських власних назв та позбавлення російського впливу зростає починаючи з 2022 року. Зокрема, І. Лопушинський та В. Демченко розглядають «деокупацію» антропонімів як маркер національної самосвідомості та ідентичності українців (Лопушинський, Демченко, 2023). Питання відтворення українських власних назв загалом, зокрема топонімів, у шведському медіадискурсі було розглянуто в статті «Відтворення українських топонімів у шведських медійних текстах» (Стасюк, 2025). Натомість у цій статті розглядається інший важливий елемент української мови, що проникає у шведську мову, – українські антропоніми.

Мета статті – виявити способи відтворення українських антропонімів у шведських медійних текстах у контексті відповідності нормам української вимови та написання.

Виклад основного матеріалу. Для виявлення способів відтворення українських антропонімів у шведських медіа були використані новинні повідомлення шведського суспільного мовника SVT (SVT nyheter. Utrikes), присвячені українській тематиці, з яких методикою суцільної вибірки було дібрано 344 українські антропоніми. Вибірка охоплює період з 19 січня по 24 березня 2026 року. Тематика новинних повідомлень, які були присвячені переважно російсько-українській війні, зумовила те, що більшість вилучених антропонімів є іменами та прізвищами провідних українських посадовців – Президента України, міністрів, керівників обласних державних адміністрацій, мерів міст. Трапляються також антропоніми на позначення військових діячів, відомих спортсменів, а також звичайних громадян.

Виявлені антропоніми були проаналізовані на предмет відповідності їхньої транслітерації нормам української вимови та написання, а також на предмет відповідності шведській або англійській традиції транслітерації.

При цьому слід звернути увагу, що у Швеції наразі відсутній стандарт транслітерації українських власних назв. Водночас шведське інформаційне агентство Tidningarnas Telegrambyrå (ТТ) надає загальні рекомендації щодо транслітерації українських власних назв, зокрема найпоширеніших імен, а також імен та прізвищ найвідоміших українських політиків. При цьому імена зіставляються з аналогічними російськими іменами (ТТ-språket. Ukraina).

Проведений аналіз дозволяє констатувати, що в цілому антропоніми відтворюються відповідно до норм української вимови та написання й транслітеруються шведською мовою, напр., *Volodymyr Zelenskyj, Mychajlo Fedorov, Andrij Sybiha*. При цьому, наприклад, український звук [i] відтворюється літерою *j*, а український звук [x] передається буквосполученням *ch*.

Водночас нерідко спостерігається транслітерація українських антропонімів англійською мовою, що призводить до появи двох різних варіантів передавання того самого імені або прізвища. Так, ім'я та прізвище Олександр Ганжа відтворюється англійською мовою як *Oleksandr Hanzha* (Oleksandr Hanzja за умови коректної транслітерації шведською мовою). У деяких ситуаціях така транслітерація не впливає на прочитання слова шведською мовою, а в інших – може викликати його неправильне прочитання.

Зокрема неправильне прочитання можливе під час передачі українського звуку [x] англійською транслітерацією за допомогою буквосполучення *kh* – *Mykhailo Fedorov, Igor Terechov*. Таке буквосполучення не властиве шведській мові, але читатиметься радше як [к]. В інших прикладах спостерігаємо коректне відтворення цих антропонімів із використанням буквосполучення *ch* для відтворення українського звуку [x] – *Ihor Terechov, Mychajlo Fedorov*. Водночас за англійською транслітерацією спостерігаємо використання буквосполучення *ch* для відтворення українського звуку [ч], зокрема в прізвищі виконавчого директора Укренерго Віталія Зайченка – *Vitaliy Zaichenko*. У шведській транслітерації український звук [ч] відтворюється буквосполученням *tj*, а українській літері *ц* у шведській мові відповідатиме буквосполучення *sjtj*, напр., Світлана Заліщук – *Svitlana Zalisjtjuk*. Спостерігаємо також відтворення прізвища мера Києва Віталія Кличка як *Klitschko*, де звук [ч] відтворюється відповідно до правил німецької транслітерації.

Використання як шведської, так і англійської системи транслітерації виявляється також під час відтворення українського звуку [u], який шведською транслітерацією передається за допомогою буквосполучення *sj*, напр., *Denys Sjmyhal*, а англійською транслітерацією – за допомогою буквосполучення *sh* – *Denys Shmyhal, Mykola Kalashnyk*. Аналогічно спостерігаємо два варіанти транслітерації прізвища голови Донецької обласної державної адміністрації Вадима Філашкіна – *Vadym Filasjkin* та *Vadym Filashkin*.

Серед голосних української мови спостерігаються розбіжності під час відтворення звуку [u] з огляду на те, що у шведській мові відсутній такий звук. При цьому найчастотнішим і коректним варіантом є його передача за допомогою літери *u*, напр., *Serhij Lysak* що дозволяє відмежувати його від звуку [i]. При цьому вживання літери *i* може бути пов'язане також із впливом російської мови. Так, вживання літери *i* для відтворення українського звуку [u] спостерігаємо в прізвищі голови Сумської державної обласної адміністрації Олега Григорового – *Oleg Grigorov*, імені начальника Київської міської військової адміністрації Тимура Ткаченка – *Timur Tkatjenko*, прізвища головнокомандувача Збройних сил України Олександра Сирського – *Oleksandr Syrskij* а також прізвища мера Києва Віталія Кличка – *Vitalij Klitjko*. Водночас, поряд з формою *Klitjko* вживається і форма *Klytjko*.

Водночас вживання літери *i* не обов'язково зумовлене впливом російської мови, що добре помітно у вживанні літери *i* для відтворення прізвища мера Львова Андрія Садового – *Andrij Sadovij*.

Крім звуків [i] та [u], за допомогою літери *i* відтворюється також український звук [ü] – *Vladyslav Haivanenko, Vitalii, Kseniia*, що відповідає транслітерації англійською мовою.

Вплив російськомовної традиції помітний також під час відтворення українського звуку [z]. У більшості випадків він передається літерою *h*, що відповідає найбільш близькому за звучанням шведському звуку, напр., *Oleh Kiper, Serhij Lysak*. Водночас спостерігаємо також вживання літери *g*, зокрема під час відтворення імені та прізвища голови Сумської обласної державної адміністрації Олега Григорового – *Oleg Grigorov*. Аналогічно поряд із варіантом *Oleh Kiper* вживається *Oleg Kiper*, а прізвище голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації Олександра Ганжі поряд із *Oleksandr Hanzha* відтворюється також як *Oleksandr Ganzha*.

Пом'якшення українських приголосних передається у шведській транслітерації літерою *j*, напр., Тетяна Бережна – *Tetjana Berezjna*, Олег Синегубов – *Oleh Synjehubov*, Рустем Умеров – *Rustem Umjerov*. Водночас, частіше спостерігаємо варіант *Rustem Umerov*.

Відсутність послідовного відтворення українських антропонімів може призводити до спотворення змісту новинних повідомлень. Зокрема, у новинному повідомленні про українського скелетоніста Владислава Гераскевича його ім'я та прізвище транслітеруються спочатку як *Vladyslav Heraskevuytj*, що відповідає шведській транслітерації. Після цього спостерігається написання *Vladyslav Heraskevut*, де маємо випущену літеру *j* наприкінці прізвища. Потім у цьому ж повідомленні згадується тренер Владислава Гераскевича – Михайло Гераскевич, чие ім'я й прізвище транслітерується як *Mykhailo Geraskevych*. При цьому в читача може скластися оманливе враження, що йдеться про осіб із різними прізвищами, хоча Михайло Гераскевич є батьком Владислава Гераскевича.

Схожу ситуацію спостерігаємо в іншому новинному повідомленні, у якому ім'я Юлія тієї самої особи транслітерується двома різними способами – *Kievbou Yulia* (киянка Юлія), *tvåbarnsmamman Yuliia Dolotova* (мати двох дітей Юлія Долотова).

Спостерігається також відтворення імені Олександра із додаванням літери *e* для уникнення збігу приголосних – *Oleksander*. Відбувається спотворення прізвища Дениса Шмигала – у одному з новинних повідомлень воно двічі передається як *Shymal*, а прізвище мера Києва Віталія Кличка в одному з повідомлень передається як *Klytsko*. Ім'я Президента України в одному з новинних повідомлень було передане як *Vlodymyr Zelenskyj*, а прізвище Михайла Федорова – як *Federov*.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що в цілому у шведських медіа українські антропоніми відтворюються переважно відповідно до норм української вимови, зокрема, коли це стосується офіційних осіб. Водночас, спостерігається доволі часте використання англійської транслітерації замість шведськомовної, а також в окремих випадках відтворення, що відповідає російській вимові та написанню імен та прізвищ, аналогічних українським.

Послідовність у вживанні одного варіанту написання українських антропонімів на пряму залежить від поширеності та усталеності відповідного антропоніма. Так, ім'я й прізвище Президента України Володимира Зеленського, що вживається найчастіше, транслітерується в один і той самий спосіб в усіх виявлених прикладах. Єдиний

варіант передачі імені та прізвища спостерігається також для Міністра закордонних справ України Андрія Сибіги. Водночас, імена й прізвища менш відомих шведській аудиторії осіб транслітеруються декількома варіантами, у їхньому написанні також трапляються випадкові помилки.

Перспективи подальших досліджень вбачаються в розширенні матеріалу іншими шведськими засобами масової інформації, що дозволить сформувати більш цілісну картину відтворення українських антропонімів. Водночас цікавими залишаються суміжні теми, такі як відтворення українських суспільних реалій у шведських медіа. Важливим є також долучення до суспільної дискусії з метою формування у Швеції традиції відтворення українських власних назв, що відповідає українській вимові та написанню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Відтворення українських власних назв (антропонімів і топонімів) іноземними мовами: доповіді та повідомлення Міжнародної наукової конференції (Київ, 7–8 грудня 1993 р.). Київ: Інститут української мови НАН України, 1995. 175 с.
2. Гудманян А. Г. Відтворення власних назв у перекладі: автореф. дис. ... д-ра філол. наук. Київ, 2000. 40 с.
3. Лопушинський І., Демченко В. «Деокупація» антропонімів як маркер національної самосвідомості та ідентичності українців. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. Вип. 61, том 4. С. 48–52. https://www.aphn-journal.in.ua/archive/61_2023/part_4/8.pdf (дата звернення: 15.01.2026).
4. Любчук Н.В. Відтворення українських антропонімів і топонімів у німецькомовних ЗМІ. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2018. № 37, том 4. С. 175–178. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v37/part_4/52.pdf (дата звернення: 15.01.2026).
5. Стасюк О. С. Відтворення українських топонімів у шведських медійних текстах. Актуальні питання гуманітарних наук. 2025. Вип. 93, том 2. С. 313–317. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/93_2025/part_2/93-2_2025.pdf#page=313 (дата звернення: 15.01.2026).
6. SVT nyheter. Utrikes. URL: <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/> (дата звернення: 24.03.2026).
7. TT-språket. Ukraina. URL: <https://tt-spraket.tt.se/ukraina/> (дата звернення: 15.01.2026).

REFERENCES

1. Vidtvorennia ukrainskykh vlasnykh nazv (antroponimiv i toponimiv) inozemnyy movamy: dopovidi ta povidomlennia Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (Kyiv, 7–8 hrudnia 1993 r.) [Rendering Ukrainian Proper Names (Anthroponyms and Toponyms) in Foreign Languages: Reports and Papers of the International Scientific Conference (Kyiv, December 7–8, 1993)]. (1995). Kyiv, Instytut ukrainskoi movy NAN Ukrainy, 175. [in Ukrainian].
2. Hudmanian A. H. (2000). Vidtvorennia vlasnykh nazv u perekladı: avtoref. dys. ... d-ra filol. nauk. [Rendering Proper Names in Translation: Abstract of the Doctoral Dissertation in Philology]. Kyiv. 40. [in Ukrainian].
3. Lopushynskiy I., Demchenko V. (2023) “Deokupatsiia” antroponimiv yak marker natsionalnoi samosvidomosti ta identychnosti ukraintsv. [«Deoccupation of anthroponyms as a marker of national self-consciousness and identity of Ukrainians». Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. 61, Vol. 4. 48–52. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/61_2023/part_4/8.pdf (accessed: 15.01.2026). [in Ukrainian].
4. Liubchuk N.V. (2018) Vidtvorennia ukrainskykh antroponimiv i toponimiv u nimetskomovnykh ZMI. [Transferring of Ukrainian anthroponyms and toponyms in German language mass media]. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Filolohiia, 37(4). 175–178. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v37/part_4/52.pdf (accessed: 15.01.2026). [in Ukrainian].
5. Stasiuk O. S. (2025). Vidtvorennia ukrainskykh toponimiv u shvedskykh mediinykh tekstakh. [Transferring Ukrainian toponyms in Swedish media texts]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. 93, Vol. 2. 313–317. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/93_2025/part_2/93-2_2025.pdf#page=313 (accessed: 15.01.2026). [in Ukrainian].
6. SVT nyheter. Utrikes. [SVT news. Foreign news]. URL: <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/> (accessed: 24.03.2026). [in Swedish].
7. TT-språket. Ukraina. [TT language. Ukraine]. URL: <https://tt-spraket.tt.se/ukraina/> (accessed: 15.01.2026). [in Swedish].

Дата першого надходження статті до видання: 02.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

